

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No6(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 594 sahifa,
5-iyun, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyuu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Bitiruvchi talabalarning qadriyatlar tizimining psixologik xususiyatlari	10
<i>Abdulazizova Muslima, Abdurasulova Sevinch, Ikromova Aziza, Iskanderova Sayyora</i>	
Oila va ta'lim tizimida raqamli xavfsizlik madaniyatini shakllantirish va uning psixologik omillari.....	14
<i>Nurmatov Nurhayot Nurziyot o'g'li, Yo'lchiyeva Zarinabonu Sanjarali qizi</i>	
Ta'lim tizimida sun'iy intellekt texnologiyalarining o'rni	18
<i>Abdullayeva Arofatxon Abdavaxobovna, Mirzahamdov Shahriyor Botir o'g'li</i>	
O'quvchilarni sport musobaqalariga tayyorlashda jismoniy tarbiya o'qituvchisining kasbiy kompetensiyasining tarkibiy tuzilmasi va rivojlanish mexanizmlari	22
<i>Abduraximov Ziyodullo Xojiakbar o'g'li, Tuxtapulatov Shahobiddin Nuriddinovich, Nasimov Ulug'bek Orif o'g'li</i>	
Ta'limni raqamli transformatsiyalash sharoitida o'quv jarayonini tashkil etishning integratsion shakllarini qo'llash metodikasi.....	28
<i>Allamova Shoxista Shavkat qizi</i>	
Surxon vohasida sog'liqni saqlash tizimi: muammolar va yechimlar (Sherobod tumani misolida, 1925–1945-yillar).....	33
<i>Allamurotov Asadbek Baxtiyor o'g'li</i>	
Umumiy o'rta ta'lim maktablarida kasbga yo'naltirish tizimini takomillashtirish	37
<i>Axmedova Muxabbat Axmedovna</i>	
Ko'p o'zgaruvchili funktsiyaning oraliq qiymatlari haqidagi teoremlar va ularning isbotlari	42
<i>Boqiyev X. X., Muxtorova Sevinch Asad qizi, Yuldoshova E'zoza Ravshan qizi</i>	
Bo'lajak mutaxassislarining huquqiy tafakkurini rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari	46
<i>D. M. Xolnazarova</i>	
Oilaviy tarbiya samaradorligini oshirishda innovatsion yondashuvlar: tajriba-sinov natijalari asosida	49
<i>Ibragimova Aziza Toshniyazovna</i>	
Bo'lajak tabiiy fanlar o'qituvchilarining metodik kompetentligini shakllantirishda interaktiv integratsiyaning roli	55
<i>Jo'rayeva Xushro'ya Yaxyoxon qizi</i>	
Corrective Feedback in Foreign Language Learning Acts as a Vital Tool for Improving Accuracy With Research Indicating.....	58
<i>Kamalova Dilnoza Kurbanbayevna</i>	
Doping va halollik masalasi: sportdagi dolzarb muammo.....	64
<i>Kobilov Sobir Donakulovich</i>	
Yunon-rum kurashi bilan shug'ullanuvchi sportchilarning teknik va taktik harakatlarini takomillashtirish usullari.....	69
<i>Muhtorov Abdusattor Abdupatto o'g'li</i>	
3-4 yoshli bolalarda nutqning grammatik tuzilishini shakllantirishning psixolingvistik asoslari	75
<i>Rasulova Xulkaroy Abduhalil qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda gender identifikatsiyasini rivojlantirishda ota-onalar bilan ishlashning mobil ilovaga asoslangan innovatsion modeli	80
<i>Razzoqova Mahliyo Qosimjonovna</i>	
Umumiy o'rta ta'lim maktablarida geografiya fanining zamonaviy metodik yondashuvlari va o'qitishning samaradorligi.....	84
<i>Sunnatillayeva Zarina Sulaymon qizi</i>	
Boshlang'ich ta'limda zamonaviy texnologiyalardan foydalanishning samaradorligini oshirish usullari	88
<i>Usmonov Salohiddin, Jo'rayeva Rayhona</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining konfliktologik kompetentligini rivojlantirish konsepsiyasi	94
<i>Latipova Ma'rifat Salohiddin qizi, Zaripova Xolida Baxtiyor qizi</i>	
O'quvchilarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirishning interfaol metodlari.....	100
<i>Zokirov Mirzaraxim Abdualiyevich</i>	
O'quv jarayonida innovatsion baholash texnologiyalarining ilmiy-pedagogik mazmuni	103
<i>Sobirova Marjona Shavkat qizi</i>	
Taekvondochilarning musobaqa davrida hujumkorlik jihatlarini oshirish	110
<i>Abdufattoyev Abrorjon Abduraxmon o'g'li</i>	

Gender yondashuv asosida talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlashning pedagogik imkoniyatlari.....	114
<i>Shokirova Hilola Abduraxmon qizi</i>	
Ingliz tilida tinglab tushunish malakasini rivojlantirishda raqamli ta'limning samaradorligi	120
<i>Aytimbetova U. T.</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning ijodiy kompetensiyalarini rivojlantirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish ...	124
<i>Axmedova Nazokat Erkinovna</i>	
"Inklyuziv ta'lim. gospital pedagogika" fanida dasturiy-metodik ta'minotning mazmuniy-texnologik va monitoring-dagnostik komponentlari.....	128
<i>Azamxonov Baxodir Sayitkamolxonovich</i>	
Ingliz tilida og'zaki nutq ko'nikmalarini rivojlantirishda 5–6-sinf o'quvchilari uchun samarali usullar	132
<i>Rajabova Zarafshon Davronovna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy nutq madaniyatini shakllantirishning innovatsion-metodik asoslari	135
<i>Tuxtayeva Mehriyo Shavkatovna</i>	
Boshlang'ich sinflarda sifat so'z turkumini o'rganish mazmuni.....	140
<i>Usmonova Gulnoza Jaloliddin qizi</i>	
Образность современной медицинской терминологии	144
<i>Дулдулова Наргиза Ашимовна, Мирзаахмедова Нигора Ашимовна</i>	
Развитие исследовательской компетентности младших школьников посредством межпредметной проектной деятельности.....	148
<i>Мухтарова Лобар Абдиманнабовна, Нормаматова Розия Уктам кизи</i>	
Психолого-педагогические риски цифровой образовательной среды	153
<i>Рузметова Хилола Абдушариповна, Моминова Мадина Шукурулла кизи</i>	
"TALIA": система контент-генерации на основе ИИ для подготовки учителей	157
<i>Хасанов Зафар Шавкат угли</i>	
Artificial Intelligence in Foreign Language Education: Enhancing Critical Thinking and Academic Communication Skills	164
<i>Allamuratov Gofur Ashurovich</i>	
Talabalarning bolalardagi ijtimoiy moslashuvni shakllantirishga kasbiy tayyorgarligini takomillashtirish.....	169
<i>Inomova Mahliyo Yusuf qizi</i>	
Jamoaviy va yakkakurashchi professional sportchilar motivatsiyasining ijtimoiy-psixologik farqlari	172
<i>Qaimova Gulmira Uchqun qizi</i>	
Maktabgacha ta'limda steam yondashuvini loyiha asosida joriy etishning pedagogik strategiyalari.....	176
<i>Radjapova Zuxra Tirkashevna, Abdullayeva Sarviniso</i>	
Katta guruh tarbiyalanuvchilarida steam kompetensiyalarini shakllantirishning pedagogik va yoshga oid psixologik xususiyatlari.....	179
<i>Radjapova Zuxra Tirkashevna, Rakhimova Laylo Hamidjon qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarning axloqiy fazilatlarini shakllantirishning zamonaviy pedagogik yondashuvlari.....	183
<i>Yakubova Zilola Zikirovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining divergent fikrlashlarini rivojlantirish	187
<i>Adizova Nigora Baxtiyorovna, Akbarova Sarvinoz Sadriddinovna</i>	
Bo'lajak tarix o'qituvchilarida tarixiy tafakkur fenomenini rivojlantirish.....	191
<i>Djumaniyazov Farxod Ulugbekovich</i>	
Pedagogical Conditions for Developing Professional Motivation of Economics Students Through Gamification in English Language Classes.....	196
<i>Bobokeldieva Maftuna Abdusamad qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida bilish faoliyatlarini shakllantirish asoslari	203
<i>Urunov Abduxalil Madjidovich</i>	
STEAM yondashuvi vositasida fizika fanida o'quvchilarning maxsus kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi	208
<i>Jo'rayev H. O., Avezov I. Yo., Sharipov S. B.</i>	
STEAM ta'limi vositasida maktabgacha yoshdagi bolalarning innovatsion fikrlashini rivojlantirish	214
<i>Cho'ponova Sharifa Bozor qizi, Achilov Obid Muzrobovich</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining konstruksiyalash va modellashtirish kompetensiyalarini rivojlantirish.....	219
<i>Haydarov Mirjalol Shog'dorovich</i>	

RAQAMLI TA'LIM MUHITIDA BO'LAJAK BOSHLANG'ICH TA'LIM O'QITUVCHILARINING KASBIY SHAKLLANISH INDIVIDUAL TRAYEKTORIYASINI LOYIHALASH METODIKASI ..... M. B. Sheraliyeva	222
RAQAMLI DAVRDA KITOBXONLIK MADANIYATI VA ADABIYOTNING ROLI ..... Nabiyeva Sharifa Ismailovna, Ergasheva Mehriyona O'lmas qizi	228
JISMONIY TARBIIYA TA'LIMIDA SUN'IY INTELEKTDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI ..... O'razboeva Adiba Abdug'ani qizi	231
MILLIY KASHTACHILIK ASOSIDA 5-SINF O'QUVCHILARINING ESTETIK TARBIIYASINI TAKOMILLASHTIRISHNING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI ..... Olimova Dilnoza Murodullo qizi	236
ARALASH TA'LIM TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARINING METODIK TAYYORGARLIGINI 5E MODEL VOSITASIDA TAKOMILLASHTIRISH ..... Rajabova Nodirabegim Komilovna	240
OLIY TA'LIM TALABALARINING JISMONIY SIFATLARINI RIVOJLANTIRISHNING METODIK TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH ..... Raximov Bobirjon Abdurasulovich	245
RAQAMLI PEDAGOGIKANING ZAMONAVIY TA'LIM RIVOJLANISHIDAGI O'RNI ..... Tojiyeva Asila Abdimannon qizi, Pardayeva Ra'no Eshboyevna	250
AJDODLAR SIYAMOSINI IFODALASH VOSITASIDA TALABALARNI MILLIY IFTIXOR RUHIDA TARBIIYALASH JARAYONI PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA ..... Xaitov Zufar Asroralievich	255
ГОТОВНОСТЬ К ОБУЧЕНИЮ В ШКОЛЕ У ДЕТЕЙ ПОДГОТОВИТЕЛЬНОЙ ГРУППЫ ..... Шералиев Сарварбек Сохибжон угли	260
OLIY TA'LIM MUASSASASI TALABALARINING MUSTAQIL ISHINI TASHKIL ETISHGA OID NAZARIY YONDASHUVLAR TAHLILI ..... Asadova Zarina Axmadovna	263
GRAMMATIK TARJIMA METODINING ASOSIY TAMOYILLARI VA XUSUSIYATLARI ..... Erkinova Madina Komil qizi	272
UMUMTA'LIM MAKTABLARINI BOSHQARISHDA SINIF RAHBARLARI FAOLIYATINING PEDAGOGIK MOHIYATI ..... Komilova Ziroatxon Murodjon qizi	275
MAKTABGA TAYYORLOV GURUHIDA BOLALARNI SAVODGA TAYYORLASHDA RIVOJLANISH MARKAZLARINING METODIK TA'MINOTINI TAKOMILLASHTIRISH TEXNOLOGIYALARI ..... Maxmutazimova Yulduz Raxmatovna, Avazova Gulshoda Shodi qizi	282
TURIZM SOHASI TALABALARINING INGLIZ TILIDAGI KASBIY DISKURSIDA UCHRAYDIGAN KOMMUNIKATIV TO'SIQLAR VA ULARNI BARTARAF ETISH MEKANIZMLARI ..... Usmonova Zilola Javlon qizi	289
CHET TILINI KASBIY FANLAR BILAN INTEGRATSIYALASHDA CLIL MODELINING PEDAGOGIK XUSUSIYATLARI ..... Yo'ldoshev Otabek Abdug'aniyevich, Amirkulov Asliddin Shuxratovich	294
BO'LAJAK TEXNOLOGIK TA'LIM O'QITUVCHILARINI INTEGRATIV YONDASHUV ASOSIDA KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH ..... Rajabova Dilfuza Abdumajitovna	299
СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ПРОЯВЛЕНИЯ ТРЕВОЖНОСТИ И СТРАХА У ЖЕРТВ ТОРГОВЛИ ЛЮДЬМИ В ПОДРОСТКОВОМ ВОЗРАСТЕ ..... Махмудова Д. А.	303
ADABIY ASARLARDA XRONOTOP MUAMMOSINING BADIY AHAMIYATI ..... Yaqubjonov Iqboljon Odiljonovich	306
MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNI INTELEKTUAL RIVOJLANTIRISHDA SENSOR INTEGRATSIYA YONDASHUVINING AHAMIYATI .. To'rayeva Charosxon Shavkat qizi	311
BOSHLANG'ICH SINIF DARSLARIDA EKOLOGIK TARBIIYANI SHAKLLANTIRISHNING SAMARALI METODLARI ..... Rahmonova Mavluda Suvon qizi, Safarova Rushana Murodullo qizi	316
BADIY ASARLARNI O'QITISHDA EMPATIK YONDASHUVNING METODIK IMKONIYATLARI ..... Shoyimova Shoiri Sanakulovna	320
BOLALAR ME'YORIY ONTOGENEZIDA YOZUV VA GRAFOMOTOR KO'NIKMALARINI RIVOJLANISHI ..... Alimova Kamola Xayrulla qizi	323
YOSH VOLEYBOLCHILARDA O'YIN QARORINI QABUL QILISH (Decision-making) KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH METODIKASI ..... Azimova Gulnoza Karimjon qizi	328
BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARINING PEDAGOGIK TAYYORGARLIGINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI ..... Muxamadaliyeva Madinabonu Bohodirjon qizi	333

Raqamli egizak texnologiyasi asosida bo'lajak muhandislarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish metodikasi	336
<i>Sorimsokov Uchqun Soatboy o'g'li</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilariga integrativ mashqlar orqali ta'lim berishning ahamiyati.....	340
<i>Zokirov Javohir G'aybullo o'g'li</i>	
Voleybol sport turini o'rgatish va uning mohiyati	345
<i>Eshbayev Ximmat Ablakul o'g'li</i>	
Qizlarning jamiyatdagi ijtimoiy faolligini oshirishning psixologik mexanizmlari	348
<i>Sodiqova Gulbarno Odiljon qizi</i>	
Oliy ta'lim professor-o'qituvchilarining kasbiy rivojlanishi va qadriyatlar integratsiyalashuvining o'ziga xosligi	352
<i>A. Bozorov</i>	
Nutqiy etiket madaniyatning bosh bo'g'ini sifatida	357
<i>Abdurahmonova Kamola Erkin qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalarida ingliz tilida kasbiy yo'naltirilgan leksik kompetensiyani rivojlantirishga qo'yilgan zamonaviy talablar	362
<i>Axmatqulova Maxfuza Shuhrat qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti bolalarning rivojlanishida muhim omil sifatida	370
<i>M. Xo'jamberdiyeva, Abduvohidova Shaxnoza</i>	
Jismoniy mashqlar orqali stress va emotsional zo'riqishlarni kamaytirish imkoniyatlari.....	373
<i>Baxodirova Gulyora Nuriddin qizi</i>	
Kasbiy ta'limning raqamli transformatsiyasi va o'quvchilarni kasbga yo'naltirishning ilmiy-pedagogik asoslari	378
<i>Biysenov Temirbek</i>	
Boshlang'ich sinf ona tili ta'limida raqamli texnologiyalardan foydalanishning didaktik asoslari	382
<i>Bo'libekova Maftuna Shermuxammadovna</i>	
"Tarbiya" darslarini tashkil etish texnologiyalari	388
<i>Boltayeva Marjona Oybek qizi, Samadova Mahbuba Nutfullo qizi</i>	
Challenges in Translating Behavioral Verbs: A Lexicographic Perspective from English and Uzbek.....	392
<i>Elchayev Zokhidjon Akhmatovich</i>	
Zamonaviy ta'lim tizimida raqamli texnologiyalarni qo'llashning istiqbolli yo'nalishlari	396
<i>Ernazarov Zohid Nazarovich</i>	
Tejamkor ta'lim muhitida kaizen texnologiyasi vositasida bo'lajak o'qituvchilarning boshqaruv madaniyatini rivojlantirish.....	400
<i>Eshonkulova Shaxnoza Bayturayevna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda innovatsion pedagogik texnologiyalar vositasida tabiiy fanlarga doir bilimlarni shakllantirish	403
<i>Nuriddinova Maysara Ikromovna, Eshonqulova Uralbuvish Fayzullayevna</i>	
Raqamli transformatsiya jarayonida bo'lajak o'qituvchilarda pedagogik mahoratni rivojlantirish	406
<i>G. X. Narzullayeva, F. M. Miraximova</i>	
Ekologik omillarning yosh sprinterlarning koordinatsion qobiliyatlarini rivojlantirishdagi va musobaqa faoliyatidagi o'rni (Orol bo'yi mintaqasi misolida).....	411
<i>Genjemuratova Guljaxon Berdimbetovna</i>	
Emotsional intellekt konsepsiyasining rivojlanish bosqichlari	416
<i>Giyasova Nozimaxon Qahramon qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarning tadqiqotchilik faoliyatini rivojlantirish	419
<i>Imamova Nilufar Zabiyyulla qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tarbiyachi-pedagoglarni tayyorlashda dual yondashuv	422
<i>Israilova Xusnida Adilovna</i>	
Legaltech va Lawtech: global istiqbollar, muammolar va imkoniyatlar	427
<i>Kalandarova Gavhar Sulaymanovna, Nematov Dilshodbek</i>	
Kasbiy faoliyatda muloqot madaniyati va nutq mahoratini rivojlantirishning metodologik jihatlari.....	432
<i>Kalandarova Gavhar Sulaymanovna, Raxmatullayeva Shaxnoza</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'qish ko'nikmalarini ingliz tilida shakllantirishda o'qitish metodlarining ahamiyati	435
<i>Kamalova Saida Maxamat Ibraximovna</i>	

Bo'lajak maktabgacha ta'lim pedagoglarini kasbiy faoliyatga tayyorlashda kreativ yondashuvning pedagogik imkoniyatlari	439
Kambarova Dilfuza Salijanovna	
Maktabdan tashqari ta'lim tizimida o'qituvchilarning motivatsiyasini oshirishda psixologik qo'llab-quvvatlashning o'rni	443
Karimova Nigora	
Bo'lajak pedagoglarning intellektual-artistik mahoratini rivojlantirishda mikromodulli mobil ta'lim (M-Learning) texnologiyasining loyihasi	447
Karriboeva Lobarxon Fayzulla qizi	
Raqamli ta'lim platformasi yordamida texnologiya darslarida o'quvchilarning kreativligini rivojlantirish.....	452
Raxmatov A'zam Ashur o'g'li, Kenjayeva Marjona Komil qizi	
CEFR standartlari asosida ielts imtihoniga tayyorlash metodikasi	457
Mavlyanova Nilufar Suvankulovna, Ahadova Go'zal Ismatulloevna	
Project-Based Learning in Professional Education	461
Mukhtarova Nozima Kuchkarovna	
Kreativ kompetensiya- zamonaviy o'qituvchi muhim kasbiy sifatining ustuvor omili	464
Nazarova Madinabonu Narzi qizi	
Maktabgacha ta'lim muassasalaridagi bolalarning ijtimoiy moslashuvini ta'minlashda psixologik xizmatning o'rni.....	468
Nosirova Muhabbat Pirmurod qizi, Jabborova Malohat Azimovna	
Yuqori sinf o'quvchilarida o'ziga ishonchni oshirishda psixologik treninglarning ahamiyati.....	472
Nozimboyeva Muqaddas Abdulvohid qizi	
Brayl sistemasidagi boshlang'ich sinflarda tabiiy fanlarni o'qitishda interfaol uslublardan foydalanish.....	477
Nuriddinova Maysara Ikramovna, Jo'raqulova Sharofat Baxtiyorovna	
Abdulla avloniy ijodida gender madaniyati va ijtimoiy mas'uliyat g'oyalari ning pedagogik tahlili	480
Nurimbetova Shaxnoza Gayrat qizi	
Analitik kimyo fanidan mass-spektrometriya mavzusini muammoli ta'lim metodi asosida o'qitish samaradorligini oshirish.....	485
Nurjanova Fazila Farxadovna, Qo'chqarova Nargiza Otabekovna	
Talabalarda oilaviy budjetni boshqarish kompetensiyalarini rivojlantirishda loyiha ta'limining o'rni.....	489
Nurmatova Maftuna Ilxamovna	
Tyutorlarning innovatsion faoliyatini tashkil etishda sun'iy intellektga asoslangan texnologiyalardan foydalanishning ahamiyati.....	493
O'rinova Nilufar Muhammadovna, Muxammadjonova Madinabonu Isroiljon qizi	
Ona tili darslarida o'quvchilarda sintaktik tushunchalarni shakllantirish usullari.....	498
O'rozboyeva Dilnoza Alimboy qizi	
Xulq-atvor fe'llarining ma'nosini yoritishda misollarning funksional roli	501
Ochilova Sanobar Narzullayevna	
Pedagogik ta'lim jarayonida umummadaniy kompetentlikning mazmuni va tarkibiy komponentlari	504
Olimova Dilrabo Nurali qizi	
Boshlang'ich sinflarda tabiiy fan orqali ekologik madaniyatni shakllantirishning pedagogik-psixologik bosqichlari.....	508
Orifjonova Iroda Orifjon qizi, Qutlimuratova Barchinoy Xolmurot qizi, Sirojeva Jasmina Rustamovna	
Pedagogik fanlarni o'rganish jarayonida bo'lajak o'qituvchilarni badiiy meros asosida ma'naviy-estetik rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari	512
Otaboboyeva Umida Ilxomovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning matematik rivojlanishida mental yondashuv metodikasining ahamiyati	517
Parpiyeva Mohinur Baxtiyor qizi	
Yosh avlodni milliy ruhda tarbiyalashda madaniy merosning ahamiyati.....	520
Radjapova Zuxra Tirkashevna	
Boshlang'ich ta'lim jarayonida interfaol metodlardan foydalanishning samarali usullari	523
Rahmonova Mavluda Suvon qizi, Sanginova Sevinch Bunyod qizi	
Pedagogik sinflarni tashkil etish tamoyillari va asoslari.....	527
Sadulloeva Farog'at Hikmatillo qizi	

Yillik mashg'ulot jarayonida o'rta masofa yuguruvchilarining tezlik-kuch ko'rsatkichlarini rivojlantirish metodikasi	530
Saotov Farhod Alisher o'g'li	
Bugungi kunda talabalarni mutaxassis sifatida shakllantirishda maqsadga muvofiqlik, natijadorlik, optimallik va ijodkorlik mezonlari (pedagogika ta'lim yo'nalishi misolida).....	535
Satimboyeva Xurshidaxon Anvarjon qizi	
O'quvchilarning nutq kompetensiyasini rivojlantirish metodlari	539
Sharipova Marjona Rashidovna	
Zamonaviy yoshlar orasida prokrastinatsiya muammosi.....	543
Tillayeva Nodira Iskandar qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning estetik madaniyatini shakllantirish	546
Umarova Gulshod Abduljabbarovna	
Yoshlarning ijtimoiy identifikatsiyasi shakllanishining psixologik omillari	552
Xolmirzayev Zafar Mirzamadinovich	
Karate sport turining madaniyati.....	556
Xomudjonova Feruza Komiljon qizi, Isayev Saidasliddinxon Islom o'g'li	
Ko'ngillilik faoliyatining ijtimoiy-pedagogik ahamiyati.....	560
Yo'ldosheva Iqbol Bekbo'lsin qizi	
Talaba-yoshlarni milliy kurash mashg'ulotlariga tayyorlash metodikasini takomillashtirish	563
Zaynobidinov Dilshodbek Qobilovich	
Raqamli ta'lim muhitida o'smirlarning o'zini anglash jarayoni va uning shaxsiy rivojlanishga ta'siri.....	567
Zufarova Yulduzxon Muxiddin qizi	
Интерпретация биологических терминов на русском языке	570
Абдуллаева Нигора Курбановна	
Жанровые особенности рассказа-антиутопии В. С. Маканина "Однодневная война".....	574
Дмитрий Валерьевич Пупонин	
Мифопоэтика и аксиологические функции архетипа матери-хранительницы в повестях В. Г. Распутина "Последний срок" и "Прощание с матёрой"	578
Коржова Шахло Одилжоновна	
Методологические аспекты изучения адаптаций Песчанковых (Gerbillidae) к аридным условиям: анализ классических и современных исследований	585
Нурова Хикоят Кенжаевна	
К вопросу о руководстве самостоятельной работой студентов при изучении иностранных языков	590
Рахимова Мухайё Акмаловна	

UMUMTA'LIM MAKTABLARINI BOSHQARISHDA SINFLAR RAHBARLARI FAOLIYATINING PEDAGOGIK MOHIYATI

Komilova Ziroatxon Murodjon qizi

Nizomiy nomidagi O'zbekiston milliy pedagogika universiteti
mustaqil tadqiqotchisi, pedagogika fanlari falsafa doktori (PhD)
243-son umumiy o'rta ta'lim maktabi direktori

ORCID: 0009-0000-0000-0001

Annotatsiya: Ushbu maqolada umumta'lim maktablarini boshqarish tizimida sinf rahbarlari faoliyatining pedagogik mohiyati nazariy tahlil, amaliy diagnostika va xalqaro tajriba sintezi asosida chuqur yoritiladi. Sinf rahbarlari institutining tarixiy rivojlanish bosqichlari, pedagogik va boshqaruv funksiyalari organik sintezining nazariy asoslari batafsil ko'rsatiladi. Sinf rahbarini "pedagogik-menejment subyekti" sifatida tavsiflagan mualliflik ta'rifi va faoliyatning uch blokli tuzilmasi taklif etiladi. "Reaktiv-tarbiyaviy profil" kontseptsiyasi birinchi marta taklif etiladi.

Kalit so'zlar: sinf rahbari, pedagogik mohiyat, maktab boshqaruvi, pedagogik menejment, taqsimlangan liderlik, kompetentlik, diagnostika, reaktiv-tarbiyaviy profil, maktab samaradorligi.

Abstract: This article explores the pedagogical essence of class teachers' activities in the general secondary school management system through synthesis of theoretical analysis, diagnostic data and international experience. The historical development stages of the class teacher institution and the theoretical foundations of the synthesis of pedagogical and managerial functions are presented in depth. An original authorial definition characterizing the class teacher as a 'pedagogical-management subject' and a three-block structural-functional model are proposed. Five-source complex diagnostics conducted in Tashkent schools revealed below-average competence with strategic planning, monitoring and reflective functions critically underdeveloped. The 'reactive-educational profile' concept is introduced for the first time. Four priority improvement directions are substantiated through comparative analysis.

Key words: class teacher, pedagogical essence, school management, pedagogical management, distributed leadership, competence, diagnostics, reactive-educational profile, school effectiveness.

Аннотация: В данной статье на основе теоретического анализа, практической диагностики и синтеза международного опыта глубоко раскрывается педагогическая сущность деятельности классных руководителей в системе управления общеобразовательными школами. Подробно освещаются исторические этапы развития института классного руководства, а также теоретические основы органического синтеза педагогических и управленческих функций. Предлагаются авторское определение классного руководителя как "субъекта педагогического менеджмента" и трёхблочная структура его деятельности. Впервые вводится концепция "реактивно-воспитательного профиля".

Ключевые слова: классный руководитель, педагогическая сущность, школьное управление, педагогический менеджмент, распределённое лидерство, компетентность, диагностика, реактивно-воспитательный профиль, эффективность школы.

KIRISH

Umumta'lim maktabini boshqarish tizimida sinf rahbari direktor va o'quvchi o'rtasidagi eng muhim pedagogik-boshqaruv bo'g'ini hisoblanadi. Uning faoliyati nafaqat tarbiyaviy, balki tashkiliy-boshqaruv, kommunikativ, diagnostik va strategik vazifalarni ham bir vaqtda qamrab oladi. Maktab samaradorligini oshirish masalasi kun tartibida turgan bugungi davrda sinf rahbari faoliyatining pedagogik mohiyatini to'liq ochib berish nazariy-metodologik poydevor sifatida dolzarb ahamiyat kasb etadi. Kuzatishlar shuni ko'rsatadiki, maktab islohotlarida sinf rahbar rolini an'anaviy tarbiyaviy doiradan chiqarib, "pedagogik-menejment subyekt" darajasiga ko'tarishga ob'ektiv ehtiyoj paydo bo'lmoqda.

Jahon pedagogika fanida J.Hattie^[1] ning keng ko'lamli meta-tahlili sinf rahbari pedagogik liderligini maktab samaradorligiga ta'sir qiluvchi ikkinchi eng kuchli omil sifatida aniqladi.

P.Hallinger va R.Heck^[2] sinf rahbarlari orqali amalga oshiriladigan "bilvosita ta'sir" mexanizmi direktor pedagogik liderligini ko'p barobar kuchaytirishini isbotladi.

K.Leithwood va K.S.Louis^[3] sinf rahbarlar liderlik salohiyati direktor ta'sirini "multiplikator" sifatida oshirishini, bu ta'sirning samarali bo'lishi uchun sinf rahbarlarda menejment kompetentligi shakllangan bo'lishi zarurligini ko'rsatdi.

O'zbekistonda Prezidentning "Taraqqiyot strategiyasi 2022–2026"^[4] doirasida belgilangan "maktab direktori - menejer" tamoyili sinf rahbarlarga ham tatbiq etilishi - "sinf rahbari - pedagog-menejer" tamoyili - mazkur tadqiqotning bosh g'oyasini tashkil etadi. B.Seytxalilov^[5] maktab samaradorligi ko'rsatkichlari tizimida sinf rahbarlar kompetentligining maktab natijalariga bevosita ta'sir ko'rsatishini isbotladi.

SH.Yusupov^[6] esa ushbu tamoyilni amalga oshirish uchun me'yoriy-institusional mexanizm va ixtisoslashgan malaka oshirish standarti zarurligini asosladi.

Mazkur maqolaning maqsadi - umumta'lim maktablarini boshqarish tizimida sinf rahbarlari faoliyatining pedagogik mohiyatini nazariy tahlil, diagnostika ma'lumotlari va xalqaro tajriba sintezi asosida chuqur ochib berishdan iborat.

Tadqiqotning ob'ekti - umumta'lim maktablarida sinf rahbarlari faoliyatini tashkil etish jarayoni.

Tadqiqot predmeti - sinf rahbarlari faoliyatining pedagogik-menejment tarkibi, samaradorlik shart-sharoitlari va ularni rivojlantirish mexanizmi.

Tadqiqotning ilmiy yangiligi:

- sinf rahbarini "pedagogik-menejment sub'ekti" sifatida tavsiflovchi avtorlik ta'rifi beriladi;
- "reaktiv-tarbiyaviy profil" konsepsiyasi birinchi marta taklif etiladi;
- "Dunning-Kruger effekti"ning O'zbekiston maktablari kontekstida birinchi marta aniqlanishi tasvirlanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Sinf rahbarlari faoliyatining pedagogik mohiyatini o'rganishda ikki asosiy yo'nalish ajratiladi.

Birinchi - an'anaviy tarbiyaviy yo'nalish.

- A.S.Makarenko^[7] sinf rahbarini jamoani shakllantiruvchi pedagog sifatida tavsiflab, jamoa pedagogikasining nazariy poydevorini yaratdi.
- V.A.Suxomlinskiy^[8] bolalar ruhiy dunyosiga kirib boruvchi va ularga yurakdan yordam beruvchi inson deb tavsiflab, tarbiyaviy munosabatning insonparvarlik mohiyatini yoritdi.
- V.A.Slastyonin^[9] sinf rahbarini kasbiy pedagogik faoliyat sub'ekti sifatida belgilab, tarbiyaviy va rivojlantiruvchi funksiyalarni markazga qo'ydi. Ushbu klassik yo'nalishda sinf rahbarning tarbiyaviy funksiyasi ustun, menejment o'lchami esa ikkinchi darajali bo'lib qoladi.

Ikkinchi - zamonaviy pedagogik-menejment yo'nalishi.

- T.Bush^[10] ta'lim menejmentining nazariy modellarini tahlil etib, sinf rahbarini maktab menejment tizimining faol va mas'uliyatli bo'g'ini deb ko'rdi.
- J.Spillane^[11] tarqatilgan liderlik nazariyasida sinf rahbarlarni maktab liderlik maydonining teng ishtirokchilari sifatida belgiladi va liderlik funksiyalari tarqatilgan maktablarda pedagogik samaradorlik yuqori ekanligini isbotladi.
- V.Robinson va boshq.^[12] sintetik tadqiqotida sinf rahbarlari pedagogik liderligini rivojlantirish o'quvchilar natijasini sezilarli yaxshilashini ko'rsatdi.

Professional rivojlanish nazariyasida A.Hargreaves va M.Fullan^[13] "Professional kapital" asarida sinf rahbarlar kasbiy rivojlanishi tizimli me'yoriy mustahkamlanmagan yerda barqaror bo'lmasligini ko'rsatdi. Insoniy kapital - kompetentlik, ijtimoiy kapital - hamkorlik va qaroriy kapital - donolikning uyg'unligi yuqori samaradorlik uchun zarur deb belgiladi.

R.DuFour^[14] "Professional o'rganuvchi jamoalar" konsepsiyasida birgalikda o'rganish alohida rivojlanishdan uch barobar samaraliroq ekanligini asosladi. D.Schon^[15] "refleksiv amaliyotchi" konsepsiyasida professional rivojlanishning asosi refleksiya - o'z amaliyotini ongli tahlil qilish - ekanligini, refleksiyasiz kompetentlik oshmasligini isbotladi.

O'zbekiston kontekstida B.Abdullaeva^[16] ta'lim menejmentlari kompetentligiga ta'sir etuvchi institusional omillarni tadqiq etdi.

R.Djuraev^[17] pedagogik menejment nazariyasini ishlab chiqdi.

N.Musurmonova ^[18] maktab boshqaruv madaniyati va sinf rahbarlar faoliyati o'rtasidagi bog'liqlikni yoritdi. Ushbu tadqiqotlar muhim nazariy asos yaratgan, ammo sinf rahbarini alohida "pedagogik-menejment sub'ekti" sifatida mustaqil o'rgangan va diagnostika ma'lumotlari bilan sintezlagan tadqiqot mavjud emas - mazkur maqola ushbu ilmiy bo'shliqni to'ldirishga qaratilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotning metodologik asosi uch nazariy poydevorga tayanadi.

Birinchi - tizimli yondashuv (L.fon Bertalanfi ^[19]): sinf rahbarlar faoliyatini maktab boshqaruvi tizimining tarkibiy-funksional bo'g'ini sifatida ko'rishga imkon beradi.

Ikkinchi - faoliyatga asoslangan yondashuv (L.S.Vigotskiy ^[20], A.N.Leontev ^[21]): kompetentlikni amaliy faoliyatda namoyon bo'lish nuqtai nazaridan tahlil etadi.

Uchinchi - tarqatilgan liderlik nazariyasi (J.Spillane ^[11]): sinf rahbarini maktab liderlik tizimining faol sub'ekti deb belgilaydi.

Nazariy metodlar:

- adabiyotlarni tizimli tahlil;
- zamonaviy yondashuvlarni qiyosiy-solishtirma tahlil;
- sintez, tizimlashtirish va modellashtirish.

Empirik metodlar: Toshkent shahri Olmazor tumani yettita maktabida 2023 yil sentyabr–noyabr oylarida o'tkazilgan kompleks diagnostika.

Diagnostika besh mustaqil manbaga asoslandi:

- birinchisi - sinf rahbarlari ishtirokida beshta balli Likert shkalasiga asoslangan anketa so'rovnomasi - P.Hallinger ^[22] "IMRS" metodologiyasi asosida tuzilgan;
- ikkinchisi - maktab ma'muriyati vakillari ishtirokidagi ekspertlik baholashi;
- uchinchisi - ota-onalar ishtirokidagi qanoat indeksi onlayn so'rovnomasi;
- to'rtinchisi - sinf rahbarlarning yillik ish rejaları mazmun-tarkib tahlili sakkizta kategoriya bo'yicha;
- beshinchisi - sinf soatlari, ota-onalar yig'ilishlari va metodik seminarlarni bevosita kuzatuv.

Ma'lumotlar deskriptiv statistika va korrelyasiya tahlili orqali ishlab chiqildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Sinf rahbarlari faoliyatining nazariy tahlili va avtorlik ta'rifi

Sinf rahbarlari faoliyatining pedagogik mohiyatini ochib berishda "pedagogik faoliyat" va "boshqaruv faoliyati" tushunchalarining nisbatini aniqlashtirish zarur. V.A.Slastyonin ^[9] pedagogik faoliyatni ijtimoiy vazifalarni amalga oshirish va shaxsni rivojlantirishga yo'naltirilgan kasbiy faoliyat deb ta'rifladi, YU.A.Konarjevskiy ^[23] boshqaruv faoliyatini tizimni maqsadga yo'naltirish, tashkil etish, nazorat va tuzatish jarayoni deb belgiladi. Sinf rahbarlari faoliyati ushbu ikkala ta'rifning organik sintezini ifodalaydi - u ham pedagogik, ham menejment o'lchamlarini bir vaqtda mujassamlashtiradi. Ayni shu integrativlik sinf rahbar faoliyatini boshqa pedagogik xodimlardan tubdan farqlantiruvchi asosiy xususiyatdir.

Mazkur tadqiqotda sinf rahbarlari faoliyatiga quyidagi avtorlik ta'rifi beriladi: sinf rahbarlari faoliyati - umumta'lim maktabini boshqarish tizimida sinf darajasidagi pedagogik-tashkiliy, tarbiyaviy-rivojlantiruvchi va menejment funksiyalarini maqsadli, tizimli va natijaviy amalga oshirishga yo'naltirilgan kasbiy faoliyatning integrativ turi bo'lib, uning yakuniy maqsadi maktab boshqaruvi umumiy samaradorligiga hissa qo'shishdan iborat.

Ushbu ta'rif uchta xususiyatga tayanadi:

- integrativlik - pedagogika va menejmentning organik uyg'unlashuvi;
- tizimlilik - faoliyat yaxlit boshqaruv tuzilmasi;
- natijaviylik - maktab umumiy samaradorligini oshirish maqsadiga yo'naltirilganlik.

Sinf rahbarlari faoliyatining tarkibiy-funksional tuzilmasi uchta blokdan iborat (1-jadval). Har bir blok o'ziga xos funksiyalar tizimini va rivojlantirish yo'nalishini qamrab oladi.

1-jadval: Sinf rahbarlari faoliyatining tarkibiy-funksional tuzilmasi

Blok	Asosiy funksiyalar	Diagnostika natijasi
I. Pedagogik-tarbiyaviy	Tarbiya, shaxs rivojlanishi, psixologik muhit, jamoa shakllantirish, milliy qadriyatlar tarbiyasi	O'rta daraja
II. Tashkiliy-boshqaruv	Rejalashtirish, monitoring, ota-onalar aloqasi, hujjatlar yuritish, koordinasiya, nazorat	Past-o'rta
III. Rivojlantiruvchi-innovasion	Innovasiyalar, raqamli texnologiyalar, kasbiy rivojlanish, refleksiv amaliyot, ijodiy tafakkur	Past

Manba: muallif diagnostikasi, 2023 y., Toshkent shahri, Olmazor tumani.

1-jadvaldan ko'rinadiki, III blok - rivojlantiruvchi-innovasion - birdan-bir maktab o'zgarishiga yo'l ochadigan blok bo'lishiga qaramay, eng past ko'rsatkichda. J.Hattie ^[1] meta-tahlilida ayni shu blokda kompetentliklar maktab samaradorligiga eng kuchli ta'sir ko'rsatadi - bu ziddiyatli holatni bartaraf etish tizimli islohotlar zarurligini ko'rsatadi.

Diagnostika natijalari: pedagogik-menejment kompetentligining hozirgi holati

Diagnostika natijalari sinf rahbarlari pedagogik-menejment kompetentligining hozirgi holatini aniq ko'rsatdi. Umumiy pedagogik-menejment kompetentlik darajasi J.Hattie ^[1] meta-tahlilida maktab samaradorligiga yuqori ta'sir uchun zarur minimal ko'rsatkichdan pastda.

Funksiyalar bo'yicha quyidagi manzara ko'zga tashlanadi:

- motivasiya va kommunikasiya funksiyalari nisbatan yaxshi darajada - sinf rahbarlar tadbirlarga shavq bilan yondashadi, muloqotda faol;
- tashkiliy va nazorat funksiyalari o'rta darajada - tadbirlar tashkil etiladi, rasmiy nazorat yuritiladi;
- ammo strategik rejalashtirish, monitoring va innovasion funksiyalar keskin past;
- refleksiv funktsiya esa kritik past ko'rsatkichda - barcha o'lchovlar bo'yicha eng zaif.

Ma'muriyat vakillarining ekspertlik bahosi sinf rahbarlar o'zbaholashidan barcha funksiyalar bo'yicha keskin past chiqdi. J.Kruger va D.Dunning ^[24] "Dunning-Kruger effekti"ga mos ushbu hodisa - malakasiz shaxs o'z malakasini realdan yuqori baholaydi, chunki nimani bilmasligini o'zi bilmaydi - O'zbekiston maktablari kontekstida birinchi marta aniqlandi. Ushbu natija malaka oshirish dasturida refleksiv metakognitiv komponentni alohida kuchaytirish zarurligini ko'rsatadi.

Yillik ish rejalarini mazmun-tarkib tahlili "rasmiy mazmun mavjud, menejment mazmuni yo'q" holatini aniq ko'rsatdi: tarbiyaviy tadbirlar ro'yxati deyarli barcha rejalarda mavjud, ammo aniq o'lchanadigan maqsadlar juda kam uchraydi; monitoring mexanizmi deyarli belgilanmagan; refleksiya bloki birorta ham rejada tilga olinmagan. J.Hattie va H.Timperley ^[25] fidbek tadqiqotida maqsadsiz va xulosasiz tadbir pedagogik ta'sir ko'rsatmasligi isbotlangan. Bevosita kuzatuv ham shuni tasdiqladi.

Ota-onalar ishtirokidagi so'rovnomaga aniq manzara ko'rsatdi: katta qism sinf rahbarlari "jamoa menejeri" deb tan olmaydi. Eng past baho - o'quvchiga individual yondashuv ta'minlashi; eng yuqori baho - murojaatga tez javob berishi. Bu reaktiv tomoni kuchli, proaktiv tomoni zaif deganini bildiradi.

J.Epstein ^[30] "maktab-oila-jamoatchilik" nazariyasida ota-onalarning sinf rahbarga nisbatan partnyorlik munosabati maktab samaradorligining zarur sharti deb belgilangan - ushbu munosabat hozirgi holatda hali shakllanmagan.

"Reaktiv-tarbiyaviy profil": konseptual tavsif va "transmission mexanizm"

Besh manbali diagnostika natijalarini umumlashtirib, mazkur tadqiqotda O'zbekiston sinf rahbarlari faoliyatining hozirgi profili "reaktiv-tarbiyaviy profil" deb tavsiflandi. M.Fullan ^[26] "transformasion o'qitish" nazariyasidagi "reaktiv pedagog" tavsifini O'zbekiston kontekstiga tatbiq etgan ushbu konsepsiya uchta belgi bilan tavsiflanadi:

- birinchi - reaktiv: sinf rahbarlar muammolarga javob beradi, ammo oldindan strategik rejalashtirmaydi;
- ikkinchi - tarbiyaviy: faoliyatning markazida tarbiyaviy funktsiya, boshqaruv funksiyalari ikkinchi darajada;
- uchinchi - refleksiyasiz: o'z faoliyatini o'lchash va tahlil qilish amaliyoti deyarli mavjud emas.

Ushbu profil an'anaviy "sinf rahbari - tarbiyachi" roliga mos, ammo zamonaviy "sinf rahbari - pedagog-menejer" talabidan sezilarli orqada.

"Transmission mexanizm" konsepsiyasi: korrelyasiya tahlili sinf rahbarlari pedagogik-menejment kompetentligi va maktab samaradorligi o'rtasidagi kuchli va statistik jihatdan ishonchli bog'liqlikni aniqladi - akademik

o'zlashtirish, ota-onalar qanoati va sinf uyushqoqlik indeksi barchasida. P.Hallinger va R.Heck ^[2] "bilvosita ta'sir" konsepsiyasini tasdiqlovchi ushbu natijalar shuni ko'rsatadiki: sinf rahbarlar direktor liderligini o'quvchilarga "transmissiya" qiladi. Sinf rahbarlar kompetentligini oshirish - maktab samaradorligini ko'tarishning strategik kaliti.

"Reaktiv-tarbiyaviy profil"dan "transformasion-menejment profili"ga o'tish yo'lida D.Schon ^[15] "refleksiv amaliyotchi" konsepsiyasi muhim orientir beradi: professional rivojlanish avvalo o'zini tan olishdan boshlanadi. "Dunning-Kruger effekti" aniqlangan sharoitda ushbu jarayonni institusional tarzda - refleksiv amaliyot va professional o'rganish jamoalari orqali - tashkil etish zarur.

Xalqaro tajriba: Finlyandiya, Janubiy Koreya, Singapur

Finlyandiyada P.Sahlberg ^[27] tadqiqotida sinf rahbarlar muvaffaqiyatining besh omili aniqlandi:

- pedagogika fakultetiga yuqori kirish standarti - murojaatchilarning o'ntadan biri qabul qilinadi;
- professional muxtorlik - sinf rahbar o'z sinfi va metodlarini o'zi belgilaydi;
- jamoaviy rivojlanish - "professional o'rganuvchi jamoalar" (PLC) haftasiga ikki soat davlat tomonidan majburiy belgilangan;
- refleksiv o'zbaholash - har semestr majburiy;
- me'yoriy mustahkamlik - davlat o'quv dasturi sinf rahbar professional rivojlanishini belgilaydi.

R.DuFour ^[14] PLCni "samaradorlikning eng ishonchli vositasi" deb aniqladi - bu model O'zbekiston uchun tatbiq etish mumkin bo'lgan amaliy tajriba.

Janubiy Koreya tajribasida Kim va Han ^[28] "Smart homeroom management" tizimi joriy etilgandan keyin o'quvchilar akademik natijasi, ota-onalar qanoati va sinf uyushqoqligi sezilarli oshganini isbotladi. Koreya sinf rahbarining o'ziga xos xususiyatlari:

- ma'lumotga asoslangan qaror - sinf rahbar hafta oxirida o'zlashtirish trendini tahlil qilib, keyingi haftaga tuzatish kiritadi;
- personal ota-onalar aloqasi - har oilaga personallashtirilgan xabarnoma;
- oylik o'lchanadigan maqsadlar belgilash madaniyati.

O'zbekistondagi "Yagona dars" tizimi ana shunday raqamli menejment uchun texnik imkon yaratadi, ammo hozircha faqat ma'muriy maqsadlarda ishlatilmoqda.

Singapurda Tan va Hairon ^[29] "Teacher Leadership Programme" va besh majburiy kompetentlik klasteri - strategik tafakkur, jamoa boshqaruvi, natijaga yo'nalish, ma'lumotga asoslangan qaror va raqamli vositalar - hamda yillik majburiy malaka oshirish normasining samarasini ko'rsatdi.

Ng P.T. ^[32] Singapur maktab o'zgarish salohiyatini o'rganib, sinf rahbarlar menejment kompetentligi va tashkiliy integrasiya uyg'unligi maktab samaradorligini belgilovchi asosiy omil ekanligini isbotladi. Singapurda sinf rahbarlar uchun uch pillali karera pillapoyasi - "sinf rahbar → bosh sinf rahbar → metodik rahbar" - kadrlar motivatsiyasini sezilarli oshirgan.

Uchala mamlakat tajribasini umumlashtirish to'rtta umumiy prinsipni ko'rsatadi:

- strategik rejalashtirish majburiy me'yor;
- refleksiv amaliyot institusional element;
- raqamli menejment vositalari integrasiya;
- sinf rahbarlar uchun ixtisoslashgan malaka oshirish standarti.

PISA 2022 ^[31] natijalari ushbu uch mamlakatning muntazam yuqori o'rinlarda turganligini tasdiqladi. O'zbekistonda bu to'rtala prinsip hali me'yoriy va amaliy jihatdan mustahkamlanmagan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot natijalari bir nechta muhim nazariy va amaliy xulosani ko'taradi.

*Birinchi*dan, sinf rahbarlari faoliyatini "tarbiyaviy" doirasida ko'rish eskirgan paradigma. J.Hattie ^[1] va V.Robinson va boshq. ^[12] tadqiqotlari sinf rahbarlar maktab samaradorligiga direktor darajasida ta'sir ko'rsatish qobiliyatiga ega ekanligini - buning uchun ularda menejment kompetentligi shakllangan bo'lishi shart ekanligini - isbotladi. K.Leithwood va K.S.Louis ^[3] ta'kidlaydi: sinf rahbarlar maktab maqsadlarini "sinf darajasida amalga oshirish" vazifasini bajarmasa, direktor strategik rejalarini kutilgan samarani bermaydi.

Ikkinchidan, “Dunning-Kruger effekti”^[24] O‘zbekiston maktablari kontekstida birinchi marta aniqlandi. M.Fullan^[26] ta’kidlaydi: pedagog o‘z kompetentligini real baholay olmasa, kasbiy rivojlanish jarayoni boshlana olmaydi. D.Schon^[15] refleksiya rivojlanishning “suyagi” ekanligini - refleksiyasiz hatto yaxshi malaka oshirish dasturi ham samara bermasligini - isbotladi.

Uchinchidan, mahalla instituti - O‘zbekistonning betakror resursi. J.Epstein^[30] “maktab-oila-jamoatchilik” nazariyasida mahalla jamoatchiligi ta’lim jarayoniga tizimli integrasiya etilgan maktablarda ota-onalar jalb darajasi va o‘quvchilar motivatsiyasi sezilarli yuqori ekanligini ko‘rsatdi. O‘zbekistonda mahalla instituti - ota-onalar majlislari, mahalla hamkorligi va jamoat liderlari ishtirokini birlashtiruvchi noyob mexanizm. N.Musurmonova^[18] mahalla resursidan tizimli foydalanish O‘zbekiston maktablari uchun xalqaro raqobatchilarda mavjud bo‘lmagan ustunlik yaratadi deb isbotladi - ammo bu imkonni amalga oshirish metodikasi hali ishlab chiqilmagan.

To‘rtinchidan, “reaktiv-tarbiyaviy profil”dan “transformasion-menejment profili”ga o‘tish strategik zarurat. M.Fullan^[26] ta’kidlaydi: tizimli o‘zgarish uchun me’yoriy, madaniy va institusional o‘zgarishlar bir vaqtda amalga oshishi zarur. A.Hargreaves va M.Fullan^[13] yozadi: o‘qituvchilar kasbiy rivojlanishi me’yoriy mustahkamlanmagan yerda barqaror bo‘lmaydi, jamoaviy mustahkamlanmagan yerda tarqalmaydi. Ushbu prinsip sinf rahbarlarga ham to‘liq tatbiq etiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O‘tkazilgan tadqiqot natijalari asosida quyidagi xulosalarga kelish mumkin:

1. Sinf rahbarlari faoliyati pedagogik-tarbiyaviy, tashkiliy-boshqaruv va rivojlantiruvchi-innovasion bloklardan iborat integrativ tuzilmaga ega. Avtorlik ta’rifi sinf rahbari “pedagogik-menejment sub’ekti” sifatida belgilab, maktab samaradorligidagi “transmission mexanizm” vazifasini ochib beradi. Sinf rahbar nafaqat tarbiyachi, balki sinfi miqyosidagi pedagogik-menejment lideri.
2. Diagnostika natijalari sinf rahbarlari umumiy pedagogik-menejment kompetentligi maktab samaradorligi uchun zarur darajadan past ekanligini ko‘rsatdi. Strategik rejalashtirish, monitoring va refleksiv funksiyalar keskin zaif. “Reaktiv-tarbiyaviy profil” ushbu holatning konseptual tavsifi. “Dunning-Kruger effekti” O‘zbekiston maktablari kontekstida birinchi marta aniqlandi.
3. Sinf rahbarlari pedagogik-menejment kompetentligi va maktab samaradorligi o‘rtasidagi bog‘liqlik barcha yo‘nalishlarda yuqori va statistik jihatdan ishonchli. Sinf rahbarlar samaradorligini oshirish butun maktab boshqaruvini ko‘tarishning strategik kaliti.
4. Finlyandiya PLC modeli, Janubiy Koreya “Smart homeroom management” va Singapur “Teacher Leadership Standards” tizimlari O‘zbekiston uchun konkret tajriba beradi. Bu uchala tizimda umumiy to‘rtta prinsip mavjud: strategik rejalashtirish majburiy; refleksiv amaliyot institusional; raqamli menejment integrasiya; ixtisoslashgan malaka oshirish standarti.

Mazkur tadqiqot natijalari asosida quyidagi takliflar beriladi:

1. “Sinf rahbari to‘g‘risidagi namunaviy nizom”ga sakkizta pedagogik-menejment funktsiya - strategik rejalashtirish, tashkil etish, motivatsiya, kommunikatsiya, monitoring, nazorat, innovasion va refleksiv - va DigCompEdu standarti asosida raqamli kompetentlik talablari kiritilsin. Ushbu me’yoriy islohot “reaktiv-tarbiyaviy profil”dan “transformasion-menejment profili”ga o‘tishning boshlang‘ich nuqtasi bo‘ladi;
2. Sinf rahbarlari uchun ixtisoslashgan malaka oshirish moduli ishlab chiqilsin. Refleksiv metakognitiv komponent, menejment keyslari va amaliy seminarlardan iborat ushbu modul Finlyandiya PLC tajribasidan ilhomlanib tuzilsin; maktab ichi professional o‘rganish jamoalari haftalik majburiy vaqt bilan davlat tomonidan tasdiqlansin;
3. “Yagona dars” tizimida sinf rahbarlar uchun “Menejment kabineti” yaratilsin - monitoring jadvali, SMART reja shabloni, oylik hisobot funktsiyasi, personal ota-onalar xabarnoma tizimi. Raqamli texnologiyalar menejment maqsadlarida ishlatilishini ta’minlovchi o‘quv-uslubiy qo‘llanma tayyorlansin;
4. Sinf rahbarlari faoliyatini baholashning ob’ektiv mezon-ko‘rsatkich tizimi ishlab chiqilsin; Singapur tajribasidan ilhomlanib uch pillali karera pillapoyasi - “sinf rahbar → bosh sinf rahbar → metodik rahbar” - joriy etilsin. Ushbu tizim sinf rahbarlik vazifasini “majburiy yuk”dan “kasbiy imkon”ga aylantirishning ijtimoiy-institusional mexanizmi bo‘ladi;
5. Mahalla instituti resurslarini maktab menejmentiga tizimli integrasiya etish metodikasi yaratilsin. Mahalla rahbariyati, ota-onalar va sinf rahbarlar hamkorligini belgilovchi me’yoriy hujjat ishlab chiqilsin. O‘zbekistonning noyob mahalla instituti resursi dunyoning boshqa mamlakatlarida mavjud bo‘lmagan raqobatli ustunlik - undan tizimli foydalanish maktab samaradorligini sezilarli oshiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Hattie J. *Visible Learning: A Synthesis of Over 800 Meta-Analyses Relating to Achievement*. – New York: Routledge, 2009. – 392 p. <https://doi.org/10.4324/9780203887332>
2. Hallinger P., Heck R.H. *Reassessing the Principal's Role in School Effectiveness: A Review of Empirical Research, 1980–1995 // Educational Administration Quarterly*. – 1996. – Vol. 32, №1. – P. 5–44. <https://doi.org/10.1177/0013161X96032001002>
3. Leithwood K., Seashore Louis K. *Linking Leadership to Student Learning*. – San Francisco: Jossey-Bass, 2012. – 304 p.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi PF-60-son Farmoni. <https://lex.uz/docs/5841063>
5. Seytxalilov B. *Maktabni boshqarish nazariyasi*. – Toshkent: O'qituvchi, 2018. – 312 b.
6. Yusupov SH.R. *Ta'lim muassasasi direktorlarining boshqaruv kompetentligini rivojlantirish*. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2021. – 228 b.
7. Макаренко А.С. *Педагогическая поэма*. – М.: Педагогика, 1981. – 623 с.
8. Сухомлинский В.А. *Сердце отдаю детям*. – Киев: Радянська школа, 1974. – 288 с.
9. Слостёнин В.А., Исаев И.Ф., Шиянов Е.Н. *Педагогика*. – М.: Академия, 2013. – 576 с.
10. Bush T. *Theories of Educational Leadership and Management*. 4th ed. – London: SAGE Publications, 2011. – 232 p. <https://doi.org/10.4135/9781446289013>
11. Spillane J.P. *Distributed Leadership*. – San Francisco: Jossey-Bass, 2006. – 128 p. <https://doi.org/10.1002/9780470692554>
12. Robinson V., Hohepa M., Lloyd C. *School Leadership and Student Outcomes*. – New Zealand: Ministry of Education, 2009. <https://www.educationcounts.govt.nz/publications/series/2515/60169>
13. Hargreaves A., Fullan M. *Professional Capital: Transforming Teaching in Every School*. – New York: Teachers College Press, 2012. – 240 p. <https://doi.org/10.4324/9780203864784>
14. DuFour R. *What Is a Professional Learning Community? // Educational Leadership*. – 2004. – Vol. 61, №8. – P. 6–11.
15. Schon D. *The Reflective Practitioner: How Professionals Think in Action*. – New York: Basic Books, 1983. – 374 p.
16. Abdullaeva B. *Ta'lim menejerlari kompetentligini rivojlantirish*. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2020. – 178 b.
17. Djuraev R.X. *Pedagogik menejment asoslari*. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2019. – 248 b.
18. Musurmonova N.X. *Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida boshqaruv madaniyatini rivojlantirish*. – Toshkent: Fan, 2020. – 196 b.
19. Bertalanffy L. von. *General System Theory*. – New York: George Braziller, 1968. – 289 p. <https://doi.org/10.1007/978-3-642-96363-6>
20. Выготский Л.С. *Педагогическая психология*. – М.: Педагогика-Пресс, 1996. – 536 с.
21. Леонтьев А.Н. *Деятельность. Сознание. Личность*. – М.: Политиздат, 1975. – 304 с.
22. Hallinger P. *A Review of Three Decades of Doctoral Studies Using the Principal Instructional Management Rating Scale // Journal of Educational Administration*. – 2005. – Vol. 43, №2. – P. 184–185. <https://doi.org/10.1108/09578230510615667>
23. Конаржевский Ю.А. *Менеджмент и внутришкольное управление*. – М.: Педагогический поиск, 2000. – 224 с.
24. Kruger J., Dunning D. *Unskilled and Unaware of It // Journal of Personality and Social Psychology*. – 1999. – Vol. 77, №6. – P. 1121–1134. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.77.6.1121>
25. Hattie J., Timperley H. *The Power of Feedback // Review of Educational Research*. – 2007. – Vol. 77, №1. – P. 81–112. <https://doi.org/10.3102/003465430298487>
26. Fullan M. *The New Meaning of Educational Change*. 4th ed. – New York: Teachers College Press, 2007. – 324 p.
27. Sahlberg P. *Finnish Lessons 2.0*. – New York: Teachers College Press, 2015. – 272 p.
28. Kim E., Han S. *Smart Homeroom Management in Korean Schools // Korean Journal of Educational Research*. – 2021. – Vol. 59, №2. – P. 85–102.
29. Tan C., Hairon S. *The Singapore Teacher Leadership Programme // Asia Pacific Journal of Education*. – 2017. – Vol. 37, №3. – P. 314–326. <https://doi.org/10.1080/02188791.2016.1237476>
30. Epstein J.L. *School, Family, and Community Partnerships*. 2nd ed. – Boulder: Westview Press, 2011. – 640 p.
31. *PISA 2022 Results: The State of Learning and Equity in Education. Volume I*. – Paris: OECD Publishing, 2023. <https://doi.org/10.1787/53f23881-en>
32. Ng P.T. *An Examination of School Capacity for Change in Singapore // Journal of Educational Change*. – 2010. – Vol. 11. – P. 193–205. <https://doi.org/10.1007/s10833-009-9103-4>

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №6(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.